

PM Rotel IX (Dnr KS 2020/647)

Stärkt lokalt åtgärdsarbete, ingen övergödning (SOU 2020:10)

Remiss från Miljödepartementet
Remisstid den 9 september 2020

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Katarina Luhr anför följande.

Ärendet

Miljödepartementet har remitterat förslag gällande stärkt lokal åtgärdsarbete, ingen övergödning (SOU 2020:10) bland annat till Stockholms stad för besvarande. Remissen i sin helhet går att ta del av på [regeringens hemsida](#).

Trots vidtagna åtgärder uppnås inte miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning* eller miljömålen i EU:s ramdirektiv för vatten. I utredningen föreslås därför åtgärder för hur övergödning av kustvatten, sjöar och vattendrag effektivt kan minska genom stärkt lokalt åtgärdsarbete.

Utredningen föreslår tre nya etappmål inom det svenska miljömålssystemet som rör enskilda avlopp, gödsel användning samt våtmarker. Etappmålens ska bidra till att öka takten i åtgärdsarbetet och fungera som delmål på vägen för att nå ett eller flera miljö kvalitetsmål.

Utöver detta innehåller utredningen ett antal förslag, däribland:

- att kommunerna ska ta fram lokala åtgärdsplaner för övergödningsrelaterade insatser inom sina avrinningsområden.
- ett generellt undantag från strandskyddet och biotopskyddet för våtmarker och dammar som anlagts eller restaurerats med huvudsakligt syfte att minska näringsbelastningen på den lokala vattenmiljön.
- att kravet på tillstånd till vattenverksamhet enligt miljöbalken inte ska gälla för odling av sjöpungrar och alger, så kallade blå fånggrödor.
- att uppföljningen av de stöd som betalas ut enligt förordningen om statligt stöd till vattenvårdsprojekt, det så kallade LOVA-stödet, förstärks samt att LOVA-anslaget utökas när en bättre uppföljning finns på plats.

Utredningens förslag föreslås träda i kraft den 1 juli 2021.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden, Farsta

stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB. Med anledning av den korta remisstiden har exploateringskontoret, Trafikkontoret och Norrmalms stadsdelsförvaltning besvarat remissen med ett kontorsyttrande. Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret anser att det är positivt med ett förstärkt lokalt arbete, och lyfter att utredningen bör kompletteras med en tydligare konsekvensbeskrivning, bland annat för kommuners verksamhet och ekonomi.

Exploateringskontoret anser att det är positivt om det är bra om åtgärdsarbetet kan öka sitt fokus på att minska belastningen av näringsämnen från jordbruket, samt att Havs- och vattenmyndigheten blir en central stödfunktion i det lokala åtgärdsarbetet.

Fastighetsnämnden är positiv till etappmålet om att minska näringsläckaget från enskilda avlopp och noterar att det kan behövas extra resurser för att nå målet.

Idrottsnämnden anser att förslagen är mycket genomarbetade och ställer sig positiv till dessa. Vidare har nämnden specifika synpunkter och förslag, bland annat vad gäller anläggning av våtmarker samt fiskodling.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden välkomnar förslaget att utreda nya styrmedel för att stärka det lokala åtgärdsarbetet och öka åtgärdstakten. Vidare lämnar nämnden specifika synpunkter kapitelvis, och anser bland annat att frågan om dagvatten bör lyftas ytterligare, att de lokala åtgärdsplanerna bör ta ett helhetsgrepp om vattenförekomsten där samtliga miljöproblem adresseras samt att åtgärdsfinansieringen bör stärkas.

Trafikkontoret har detaljerade synpunkter på förslagen, bland annat avseende anläggning av våtmarker och ställer sig positiv till att stödet till lokala åtgärdsarbetet förstärks.

Farsta stadsdelsnämnd anser att det är väsentligt att god status uppnås i sjöar och andra vattenförekomster och ställer sig positiv till utredningens förslag till åtgärder.

Norrmalms stadsdelsförvaltning lyfter att utredningens förslag rör stadsdelens arbete i liten omfattning. Vidare lyfter förvaltningen att det pågår ett arbete inom staden för att ta fram lokala åtgärdsplaner för vattenförekomster, där stadsdelen deltar i arbetet, som bland annat ska resultera i åtgärder för minskad övergödning.

Stockholms Stadshus AB ställer sig bakom Stockholm Vatten och Avfall AB:s remissvar. Stockholm Vatten och Avfall AB anser att det är positivt att utredningens förslag ligger i linje med det arbete som redan pågår inom staden.

Mina synpunkter

Genom implementeringen av vattendirektivet (2000/60/EG) i miljöbalken har kommunerna fått en nyckelroll i att genomföra och driva på arbetet med att nå miljökvalitetsnormerna för vatten. Stockholms stad har en hög ambitionsnivå och har genom åren varit en framgångsrik aktör när det gäller vattenkvalitetsarbete. Som ett viktigt led i arbetet med vattendirektivet håller lokala åtgärdsprogram på att tas fram för alla stadens 21 vattenförekomster, i enlighet med stadens Handlingsplan för god vattenstatus som antogs av kommunfullmäktige 2015.

Trots detta återstår en hel del arbete för att stadens sjöar och vattendrag ska uppnå en god vattenstatus. På samma sätt har Sverige de senaste åren haft svårt att uppnå de uppsatta EU-målen för vatten, i synnerhet de mål som berör miljökvalitetsnormerna. Övergödning är ett utbrett problem i större delen av landet, som bland annat orsakar algblomning, fiskdöd och minskad biologisk mångfald i våra sjöar. Algblomningen

leder också till försämrad badvattenkvalitet och kan orsaka en risk för människors och djurs hälsa.

Därför välkomnar jag utredningen som har haft för syfte att lämna förslag på hur åtgärdsarbete kan bedrivas på ett mer effektivt och ändamålsenligt sätt för att komma till rätta med övergödningsproblematiken.

Jag delar utredningens samlade bild att fler fysiska åtgärder behöver genomföras och välkomnar förslagen om att utreda nya styrmedel samt förändringar i befintliga styrmedel för att stärka det lokala åtgärdsarbetet och öka åtgärdstakten. Jag ser positivt på förslaget om att Havs- och vattenmyndigheten ska bli en stödfunktion i det lokala åtgärdsarbetet. Det är också positivt att utredningen föreslår ett system för ekologisk kompensation – i en stor tätortsnära kommun som Stockholm skulle sådana åtgärder kunna göra mycket nytta.

Vattenarbetet är komplext och för att nå det övergripande målet med EU-direktivet om en god vattenstatus behöver samtliga miljöaspekter belysas i analys- såväl som i åtgärdsarbetet. Därför vill jag betona att jag, i likhet med miljöförvaltningen, anser att övergödningsfrågan inte bör lyftas ut och behandlas separat i lokala åtgärdsplaner utan att samtliga vattenrelaterade miljöproblem behöver behandlas på ett integrerat sätt. I de lokala åtgärdsprogram som Stockholms stad sedan flera år tillbaka tar fram är målet att uppnå både god kemisk och god ekologisk status. Programmen innehåller lokala analyser som pekar ut vad som behöver göras och var åtgärder kan sättas in, och lägger redan idag ett stort fokus på att identifiera källor som bidrar till övergödning och att ta fram förslag till lämpliga åtgärder.

För att kommunerna ska kunna bedriva ett bättre och mer ändamålsenligt vattenarbete och öka takten i åtgärdsgenomförande behövs det mer resurser till åtgärder. Utredningen kan därför med fördel kompletteras med en tydligare konsekvensbeskrivning för att därigenom kunna utläsa hur förslaget kan komma att påverka kommuners verksamhet och ekonomi. För många kommuner runt om i landet är frågorna kring ansvar för genomförande för åtgärder och vilka medel som bör finansiera vattenarbetet, d.v.s. genom skattemedel eller via VA-kollektivet, utmanande. Därför är det positivt att LOVA-bidraget förstärks. Mer behöver dock göras för att möta de behov som finns i hela Sverige, inte minst för att följa upp de åtgärder som vidtas lokalt.

I övrigt hänvisar jag till stadens interna remissinstansers remissvar.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Stockholm den 26 augusti 2020

KATARINA LUHR

Bilaga

Remissen Stärkt lokalt åtgärdsarbete (SOU 2020:10)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Regeringen beslutade den 22 februari 2018 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur övergödningen effektivt kan minskas genom stärkt lokalt åtgärdsarbete. Utredningen antog namnet Övergödningsutredningen (M 2018:02).

Utredningen konstaterar att problemet med övergödning är omfattande och trots ett mångårigt arbete med frågan och stora kunskaper om orsaker och metoder som är effektiva för att minska läckaget av näringsämnen uppnås inte miljökvalitetsmålet *Ingen övergödning*, ej heller målen i EU:s ramdirektiv för vatten.

Utredningens uppdrag har varit att föreslå hur övergödningen av kustvatten, sjöar och vattendrag effektivt kan minskas genom stärkt lokalt åtgärdsarbete. Uppdraget har innefattat att analysera drivkrafter bakom det lokala åtgärdsarbetet, vilka styrmedel som bidrar till att stärka det och hur arbetet kan finansieras. Utredningen har även haft i uppdrag att lämna förslag på etappmål som kan bidra till att vi når miljökvalitetsmålet Ingen övergödning samt att vissa delmål i Agenda 2030 nås, främst delmål 6.6 om att senast 2020 skydda och återställa de vattenrelaterade ekosystemen samt delmål 14.1 om att till 2025 förebygga och avsevärt minska alla slags föroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet.

Utredningen har lämnat ett antal förslag:

- Tre nya etappmål föreslås i miljömålssystemet gällande enskilda avlopp, effektivare gödsel användning och våtmarker. Etappmålen ska bidra till att öka takten i åtgärdsarbetet och fungera som delmål på vägen för att nå ett eller flera miljökvalitetsmål.
- Det föreslås att länsstyrelser och kommuner ska ha en samordnande roll i det lokala åtgärdsarbetet, att kommunerna ska ta fram lokala åtgärdsplaner för övergödning och att Havs- och vattenmyndigheten får i uppgift att tillhandahålla en central stödfunktion i det lokala åtgärdsarbetet.
- Det bör gälla ett generellt undantag från strandskyddet för våtmarker och dammar som har anlagts eller restaurerats med huvudsakligt syfte att minska näringsbelastningen på den lokala vattenmiljön. Motsvarande undantag från biotopskydd ska gälla för våtmarker och dammar som har anlagts med detta syfte.
- Kravet på tillstånd till vattenverksamhet ska inte gälla för odling av sjöpungar och alger, s.k. blå fånggrödor.
- Uppföljningen av LOVA-stödet ska stärkas och anslaget ska utökas när en bättre uppföljning är på plats.
- Det finns ett behov av att se över nuvarande regelverk och utforma nya regler gällande markavvattningsföretag samt ta fram underlag till nya bestämmelser om miljöhänsyn för hästhållare.
- Stöden till upptag av näringsämnen från havet behöver utvecklas i riktning mot resultatbaserade stöd.

I februari 2020 presenterade utredningen sitt slutbetänkande ”Stärkt lokalt åtgärdsarbete, att nå målet Ingen övergödning (SOU 2020:10)”. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2021.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB. Med anledning av den korta remisstiden har Exploateringskontoret, Trafikkontoret och Norrmalms stadsdelsnämnd besvarat remissen med ett kontorsyttrande.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 18 juni 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Av kommunfullmäktiges budget 2020 framgår att miljöfrågorna ska beaktas i ett tidigt skede av all planering för att säkerställa en långsiktig hållbarhet, en robust grönstruktur, minskad klimatpåverkan, klimatanpassning, miljö kvalitetsnormer för luft och vatten samt bibehållna ekosystemtjänster. Vidare framgår att staden ska arbeta med att genomföra lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster och i arbetet ta hänsyn till åtgärder som kan underlätta stadsutvecklingen.

Stadsledningskontoret konstaterar att staden med utgångspunkt i *Miljöprogram för Stockholms stad 2020-2023* och *Stockholms stads handlingsplan för god vattenstatus* bedriver ett ambitiöst arbete för en god vattenstatus. Stadsledningskontoret ser positivt på att åtgärder vidtas för att minska övergödning genom ett stärkt lokal åtgärdsarbete och att bidra till kommunerna genom LOVA-anslag höjs.

Stadsledningskontoret anser att utredningen med fördel kan kompletteras med en tydligare konsekvensbeskrivning för att därigenom kunna utläsa hur förslaget kan komma att påverka kommuners verksamhet och ekonomi. Stadsledningskontoret anser vidare att det är av stor vikt för utvecklingen av staden att det kan göras avvägningar mellan olika intressen och ser därför positivt på att utredningen ger möjligheter till att göra undantag när detta bedöms vara motiverat. Detta för att möjliggöra genomförandet av åtgärder som utifrån en helhetsbedömning bedöms ge bäst effekt samtidigt som det kan ske en kraftfull utbyggnad av storstadsområden.

Exploateringskontoret

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande daterat den 24 juni 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Exploateringskontoret har inga synpunkter på utredningens förslag till nya etappmål, men tycker att det är bra om åtgärdsarbetet kan öka sitt fokus på att minska belastningen av näringsämnen från jordbruket. Exploateringskontoret ser positivt på utredningens förslag att kommuner tar fram åtgärdsplaner. Exploateringskontoret konstaterar att Stockholms stad är förhållandevis aktiv i arbetet med att minska övergödningen av stadens vattenförekomster. De föreslagna åtgärdsplanerna liknar de lokala åtgärdsprogram som staden redan planerar att ta fram för samtliga vattenförekomster.

Stockholms stads dagvattenstrategi och handlingsplan för god vattenstatus kommer att tillsammans med kommande lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster leda till ökade möjligheter för staden att klara de vattenrelaterade miljö kvalitetsnormerna och därmed också

bidra till en minskad belastning av näringsämnen. Arbetet leds genom en styrgrupp för god vattenstatus där berörda förvaltningar är representerade.

Här kan även nämnas att exploateringsnämnden har till uppgift som markägare att säkerställa genomförande av restaurering av sjöar och vattendrag när så bedöms nödvändigt. I samarbete med miljöförvaltningen och Stockholm Vatten och Avfall AB genomförde därför exploateringskontoret en fällning av fosfor i Brunnsviken under 2019 för att minska den interna belastningen av fosfor och därmed förbättra Brunnsvikens vattenstatus. En liknande insats planeras för Djurgårdsbrunnsviken under 2020. Exploateringskontoret tycker att det är ett bra förslag att Havs- och vattenmyndigheten tillhandahåller en central stödfunktion för lokalt åtgärdsarbete. Exploateringskontoret är även positivt till utredningens förslag till ett generellt undantag från strandskyddet och biotopskyddet för våtmarker och dammar som har anlagts eller restaurerats med syfte att minska näringsbelastningen på den lokala vattenmiljön.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 16 juni 2020 att godkänna och överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Fastighetskontorets tjänsteutlåtande daterat den 25 maj 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Fastighetskontoret har ett mindre antal enskilda avlopp i sitt bestånd där några har bristfällig reningsteknik och arbete pågår för att åtgärda flera av dessa. Med en ökad åtgärdsakt för enskilda avlopp, i enlighet med remissens förslag, kommer kontoret behöva avsätta extra resurser fram till 2030 för att klara etappmålet. Beroende på fastigheternas olika förutsättningar kan kostnaderna bli relativt stora. För etappmålet syfte är det viktigt att prioritera de fastigheter som ligger i just kust- och sjönära områden. Vid åtgärdsplanering kommer kontoret även behöva samplanera med andra aspekter så som exempelvis avyttringar av fastigheter. Kontoret ställer sig positivt till syftet med det etappmål som föreslås – att minska näringsläckaget från enskilda avlopp – men noterar att detta kommer att kräva extra resurser.

Idrottsnämnden

Idrottsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 16 juni 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Idrottsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 15 maj 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Generellt är undersökningen och åtgärdsförslagen mycket genomarbetade och idrottsförvaltningen är positiv till att dessa allvarliga problem för den marina miljön uppmärksammas.

Idrottsförvaltningen anser att införande av undantag för strandskydd vid anläggning eller restaurering av våtmarker skulle kunna stimulera att fler våtmarker och dammar anläggs i enlighet med vad som beskrivs i remissen. Med erfarenhet av just denna typ av åtgärd vill idrottsförvaltningen även lyfta problemen med handläggningstider för tillstånd till vattenverksamhet enligt miljöbalken. Idrottsförvaltningen anser att en allokering av resurser till Länsstyrelserna för att kunna hantera dessa ärenden mer effektivt skulle underlätta för alla som söker medel och utför våtmarkssatsningar. Handläggningstiderna kan ibland dröja över ett år och således försena eller rentav underminera hela projekt när det finns tidsfrister att ta hänsyn till. En snabbare handläggning kombinerat med strandskyddsundantaget skulle enligt idrottsförvaltningens bedömning kunna bli mycket effektiva incitament för myndigheter och organisa-

tioner som överväger att genomföra våtmarksåtgärder. När det gäller biotopskyddet och förslaget att kringgå detta vid våtmarks- och dammanläggningar ser idrottsförvaltningen en fara i att underlätta för dammbyggen då de fiskarter som kan missgynnas av hindrade vandringvägar förlorar ytterligare ett skydd. Detta förslag bör därför utformas så att anläggningar av dammar inte får påverka fiskfaunan negativt.

Även om fokus i rapporten ligger på att förhindra en ökad mängd näringsämnen bör de vatten som inte lider av övergödning lyftas som potentiella områden för exempelvis småskaliga matfiskodlingar som till exempel kan drivas av småföretag. Odlingar ger råvara för förädling och lokal försäljning samt bidrar till Sveriges självförsörjningsförmåga, något som lyfts fram som en allt viktigare möjlighet, inte minst i kristider. Slutligen hade idrottsförvaltningen gärna sett att rapporten gav en något mer nyanserad bild av de marina ekosystemen där ökade näringsutsläpp gynnar somliga arter och missgynnar andra. Ett ”friskt” hav får inte tolkas som att kristallklart/näringsfattigare vatten alltid bör eftersträvas. Den biologiska mångfalden och ett ekosystem i balans gynnas just av tillgången till olika förhållanden och livsmiljöer.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 16 juni 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 20 maj 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar utredningens samlade bild att det behöver genomföras fler fysiska åtgärder och välkomnar förslaget att utreda nya styrmedel samt förändringar i befintliga styrmedel för att stärka det lokala åtgärdsarbetet och öka åtgärdstakten. Styrmedel kan vara både politiska, juridiska och ekonomiska, till exempel införandet av utsläppsavgifter, utsläppsrätter, ersättningar och stöd, allmänna hänsynsregler och lagkrav enligt miljöbalken. Övergödningsfrågan är komplex och omfattande samtidigt som det tar tid innan de ekologiska systemen återhämtar sig.

Förslagen i utredningen handlar bland annat om att stärka det lokala åtgärdsarbetet genom att inrätta en nationell stödfunktion och regionala och kommunala åtgärdssamordningsfunktioner samt att förenkla införande av lösningar som underlättar åtgärdsarbetet, t.ex. undantag från strandskydd och biotopskydd vid anläggande av våtmarker och dammar. Många av de förslag som ges i utredningen återfinns dock till stor del redan i nationell lagstiftning, till exempel krav på fullgod rening i enskilda avlopp, samt i EU:s vattendirektiv där kravet på god ekologisk status innefattar övergödning, och bidrar därmed inte till att snabba på arbetet med att komma till rätta med övergödningen i landets sjöar, vattendrag och kustvatten.

Övergödning (kap 3)

I utredningen beskrivs källor till övergödning och här nämns tätorter via dagvatten som en huvudsaklig påverkansfaktor. De nationella beräkningarna visar på en fosforpåverkan på havet via dagvatten på lite mer än fyra procent, vilket är en låg siffra, samtidigt som man här betonar att det lokalt kan se annorlunda ut. Dagvatten är en av de största påverkanskällorna i många kommuner, särskilt i storstadsområden. Överlag finns lite skrivet om dagvattenpåverkan och inga förslag finns formulerade kring just detta. Förvaltningen anser att påverkan via dagvatten bör behandlas mer ingående i kap 3 och även redogöras för i en egen punkt under kapitel 3.4.

Kommunerna och åtgärdsarbetet (kap 9.1.1)

Utredningen föreslår att kommunerna ska ta fram lokala åtgärdsplaner för övergödningsrelaterade insatser inom de avrinningsområden som respektive kommun tillhör. Planerna ska komplettera och konkretisera vattenförvaltningens åtgärdsprogram. Kommunerna har en central roll i arbetet mot övergödning, både genom de åtgärder som riktar sig till kommuner inom ramen för vattenmyndigheternas åtgärdsprogram och i beaktandet av miljökvalitetsnormer vid prövning av tillstånd, utövande av tillsyn mot verksamheter samt i kommunens planarbete.

Förvaltningen anser att övergödningsfrågan inte bör lyftas ut och behandlas separat i lokala åtgärdsplaner utan samtliga vattenrelaterade miljöproblem bör behandlas där man strävar efter att uppnå både god kemisk och god ekologisk status. För att få en tillräcklig konkretiseringsnivå, där det t.ex. är möjligt att peka på vilka objekt som tillsynen behöver fokusera särskilt på eller där åtgärdsförslagen är så pass väl utpekade att det är möjligt att gå vidare med förstudier och genomförande, är det dessutom av stor vikt att lokala åtgärdsplaner tas fram per vattenförekomst. De lokala åtgärdsplanerna bör ta ett helhetsgrepp om vattenförekomsten där samtliga miljöproblem adresseras. I och med att vattnet inte känner några gränser bör den gängse principen att se till hela avrinningsområdet gälla även i övergödningsfrågan.

Stockholms stad har antagit en handlingsplan för god vattenstatus och arbetar sedan flera år tillbaka med att ta fram lokala åtgärdsprogram för samtliga vattenförekomster inom staden där målet är att uppnå både god kemisk och god ekologisk status. I de lokala åtgärdsprogrammen finns lokala analyser som pekar ut vad som behöver göras och var åtgärder kan sättas in. Stort fokus ligger redan idag på att identifiera källor som bidrar till övergödning och att ta fram förslag till lämpliga åtgärder. Det handlar till exempel om reningsanläggningar för dagvatten där reduktionen av fosfor i kilo/år uppskattas men även fällning av fosfor i sediment för att förhindra internbelastning. Arbetet sker tillsammans med berörda förvaltningar inom staden och i de fall där staden delar en vattenförekomst med angränsande kommuner sker arbetet tillsammans med dessa kommuner men även med andra berörda aktörer som t.ex. vattenvårdsförbund. De lokala åtgärdsprogrammen utgör ett viktigt underlag i arbetet med att planera och genomföra åtgärder men även i kommunens arbete med tillståndsprövning och tillsyn samt i detaljplanarbetet.

Åtgärdssamordning mot övergödning (kap 9.1.2).

I utredningen föreslås att länsstyrelser och kommuner i områden med övergödningsproblem bör ha en samordningsfunktion mot övergödning. Förvaltningen anser att det är otydligt vad utredningen menar. Större kommuner kan visserligen ha tillräckligt med resurser för samordning av åtgärder mellan kommuner och andra aktörer men generellt saknas detta i stora delar av landet. Länsstyrelsen har en viktig funktion som samordnare av vattenarbetet inom ett län, särskilt i de fall vattenförekomster delas av flera kommuner. Förvaltningen menar därför att det är länsstyrelsen som behöver stödja kommunerna i prioritering och genomförande av åtgärder. Det inbegriper även att fungera som stöd att söka externa medel för genomförande av konkreta åtgärder.

Etappmål om enskilda avlopp (kap 9.2)

Utredningen föreslår ett nytt etappmål med formuleringen att senast 2030 ska alla enskilda avlopp i kust- och sjönära områden vara utrustade med godkänd reningsteknik. Förvaltningen ser etappmålet som positivt och tror att det kan öka åtgärdstakten gällande enskilda avlopp. Etappmålet är dock mycket snarlik den åtgärd kring enskilda avlopp som finns formulerad i Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram och frågan är om den behövs på ytterligare ett ställe. Att enskilda avlopp har godkänd rening är sedan länge ett lagkrav enligt miljöbalken och om målet ska kunna uppnås behöver kommunerna prioritera frågan och stärka sin tillsyn.

Undantaget från strandskyddet och biotopskyddet för vissa våtmarker och dammar (kap 9.3.3-4)

Utredningen föreslår att ett generellt undantag från strandskyddet införs i 7 kap. 16 a § miljöbalken för våtmarker och dammar som har anlagts eller restaurerats med huvudsakligt syfte att minska näringsbelastningen på den lokala vattenmiljön. Vidare föreslår utredningen att även ett undantag från biotopskyddet införs i bilaga 1 till förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken för samma vatten. Förvaltningen är positiv till att utredningen försöker hitta lösningar för att underlätta anläggandet av våtmarker och dammar med syfte att minska näringsbelastningen men ser samtidigt en risk med att inte alla miljöaspekter belyses om gene-

rella undantag ges för biotopskydd. Det kan till exempel handla om att en ny våtmark eller damm medför att fiskvandring och lek försvåras.

Förstärkning av LOVA (kap 9.5.2)

Utredningen ska enligt kommittédirektivet redovisa samhällsekonomiska konsekvensanalyser av de förslag som presenterats i betänkandet. För att klara de utmaningar som landets kommuner står inför, både vad gäller övergödning och övriga kvalitetsfaktorer för vatten som bland annat följer av EU-lagstiftningen, kommer det behövas en kombination av statliga medel och kommunal medfinansiering. Förvaltningen menar att en utökning av det statliga stödet till lokala vattenåtgärder (LOVA) är välkommet. Utredningen anger att en relativt kraftig höjning av LOVA-anslaget föreslås, från dagens 240 miljoner kronor till 325 miljoner kronor år 1. Det innebär en ökning på 85 miljoner kronor det första året. År 2 föreslås ytterligare ökning till 400 miljoner kronor 2 och 460 miljoner kronor år 3.

Trots en ökning av LOVA-stödet menar förvaltningen att den inte motsvarar behovet av ekonomiskt stöd som finns i hela landet för att komma till rätta med de problem som följer av övergödning i våra vattenområden. Som exempel kan nämnas att åtgärdsbehoven för att klara miljökvalitetsnormerna för vatten i enbart en vattenförekomst i Stockholmsområdet, sjön Magelungen, beräknas kosta cirka 200 miljoner kronor. Dessa åtgärder uppskattas kunna reducera fosfor med 150-240 kg/år.

Det föreslås även att en miljon kronor/år ska gå till uppföljning av LOVA-åtgärder. Utvärdering av åtgärder är generellt sett eftersatt men viktig för att kunna avgöra om åtgärderna fått avsedd effekt. Förvaltningen anser att bidraget till uppföljning av åtgärder behöver öka

Kompensationsåtgärder (kap 9.5.4)

Utredningen föreslår att ett system för ekologisk kompensation för näringsläckage utreds specifikt med syfte att inrätta ett sådant system på ett sätt så att det kan byggas ut gradvis. Förvaltningen välkomnar att ett system för ekologisk kompensation utreds. I större tätbefolkade kommuner där stor del av marken redan är planlagd för specifika ändamål kan ett behov finnas att genomföra åtgärder på annan plats just på grund av platsbrist. Inom Stockholms stads arbete med att ta fram lokala åtgärdsprogram har denna problemställning dykt upp inom flera avrinningsområden. I förekommande fall har det inte funnits plats för att t.ex. anlägga en dagvattendamm inom stadens del av avrinningsområdet samtidigt som det i en angränsande kommun kan finnas mer ytor att använda. Förvaltningen föreslår därför att möjligheterna för en kommun att genomföra åtgärder i angränsande kommuner, som kompensation då utrymme saknas i den egna, bör utredas vidare. Enskilda avlopp ska enligt lag ha godkänd rening och i och med att det är ett lagkrav borde de inte ges möjlighet att slippa krav på utsläppsminskningar genom att finansiera kompensationsåtgärd i annan del av vattenförekomsten.

Samhällsekonomisk bedömning (kap 10.3)

Utredningen har inte utfört några egna studier för att bedöma det sammantagna monetära värdet av minskad övergödning till följd av utredningens förslag. Däremot nämns några studier där värdet av förbättrad vattenkvalitet utifrån betalningsviljan har studerats. Förvaltningen anser att mer tillförlitliga ekonomiska modeller för bedömning av kostnader och nyttor behöver tas fram. Betalningsviljestudier ger visserligen en fingervisning om vad allmänheten kan vara villig att betala för vatten, oftast för bra badvattenkvalitet och rekreation. Kostnader för bland annat produktion av dricksvatten och rening av avloppsvatten undervärderas i den här typen av studier.

Trafikkontoret

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 11 juni 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Trafikkontoret berörs endast i mindre omfattning av förslagen och lämnar endast synpunkter på vissa av betänkandets förslag.

Förslagen i betänkandet bör relateras till den utredning som nyligen genomförts om vattenförvaltningen i Sverige där organisation, finansiering och ansvarsfördelning är föremål för omfattande förändringar (SOU 2019:66 En utvecklad vattenförvaltning).

Förslagen omfattas till stora delar av den tidigare utredningen och det blir därför svårt att få klarhet i hur förslagen i det nu remitterade betänkandet förhåller sig till den tidigare utredningens förslag då dessa ännu inte är beredda av regeringen.

Synpunkter på de förslag som har beröring med trafikkontorets verksamhet

Etappmål om våtmarker

Utredningen föreslår att arealen våtmarker ska öka till 2030 så att behovet motsvarar det som pekats ut inom vattenförvaltningen. Trafikkontoret anser att det främst är andra aktörer i staden som berörs av förslaget och att frågan om anläggande av våtmarker ligger inom ramarna för arbetet med God vattenstatus där kontoret deltar. Eftersom kontoret ersätter stadens va-huvudman för omhändertagande och rening av dagvatten från de områden som kontoret ansvarar för är frågan dock relevant. Möjligheterna att anlägga våtmarker inom stadens geografiska område är begränsat men i arbetet med God vattenstatus föreslås nya våtmarker anläggas vilket kan bidra till att nå målet.

Samordning av lokalt åtgärdsarbete

Kontoret anser att den samordningsfunktion och de lokala åtgärdsplaner som föreslås redan finns och att arbetet fortskrider. Kontoret anser också att förslaget om att Havs och vattenmyndigheten ska få i uppgift att tillhandahålla en central stödfunktion kan vara motiverad men att motsvarande funktion kanske främst bör finnas på regional eller lokal nivå för att få en bättre effekt. Detta förslag hänger också ihop med det som föreslagits i den tidigare utredningen och bör utredas vidare i beredningen av det ärendet.

Strandskydd och biotopskydd

Relevans och konsekvenser av förslaget är svårt att bedöma i Stockholm utan att utreda frågan men förslaget kan ha betydelse för möjligheterna att genomföra åtgärder.

Finansiering och uppföljning

Trafikkontoret instämmer i att uppföljningen av LOVA-anslaget (stöd till lokala vattenvårdsåtgärder) bör förstärkas. Det är lämpligt att följa upp och utvärdera stödet innan förstärkning av finansieringen sker för att säkerställa att stödet går till verk samma åtgärder.

Övrigt

Utöver dessa förslag resonerar utredning kring vidare uppdrag och utredningar utan att komma med skarpa förslag. Dessa är i korthet; markavvattningsföretag, nya bestämmelser för miljöhänsyn för hästhållare, stöd till näringsupptag ur havet. Utredningen har också gjort andra överväganden kring en nationell plan för övergödning och ett nationellt hästregister som man valt att inte gå fram med.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 juni 2020 att överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Farsta stadsdelsnämnds tjänsteutlåtande daterat den 19 maj 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen konstaterar att utredningens förslag endast i liten omfattning är frågor som nämnden ansvarar för. Vårt ansvar för vattenfrågor begränsas till skötsel av strandbad, städning längs strandzoner och att ta vattenprover kontinuerligt på badplatserna under sommarsäsongen. Vi ansvarar också för att vår parkskötsel inte bidrar till övergödning, genom exempelvis konstgödsel. För närvarande pågår arbetet att ta fram lokala åtgärdsplaner för vattenfö-

rekomster i staden, bland annat för Magelungen–Forsån som ligger inom stadsdelsområdet. I planen framförs platsspecifika åtgärdsförslag, exempelvis dagvattendammar, som kan bidra till att minska övergödningen. Åtgärderna behöver genomföras för att uppnå god vattenstatus enligt EU:s vattendirektiv.

Sammantaget anser förvaltningen att det är väsentligt att god status uppnås i sjöar och andra vattenförekomster. Därför är förvaltningen positiv till utredningens förslag till åtgärder.

Norrmalms stadsdelsförvaltning

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 juni 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen kan konstatera att utredningens förslag endast i liten omfattning berör frågor som stadsdelsnämnden ansvarar för. Nämndens ansvar för vattenfrågor begränsas till skötsel av strandbad, städning längs strandzoner och att ta vattenprover kontinuerligt på badplatserna under sommarsäsongen. Nämndens ansvarar också för att parkskötsel inte bidrar till övergödning, till exempel via konstgödsel.

För närvarande pågår ett arbete med att ta fram lokala åtgärdsplaner för vattenförekomster i Stockholm stad. Förvaltningen har varit delaktig i arbetet med att ta fram en lokal åtgärdsplan för Brunnsviken. I planen framförs åtgärdsförslag som kan bidra till att minska övergödningen. Åtgärderna behöver genomföras för att uppnå god vattenstatus enligt EU:s vattendirektiv.

Sammantaget anser förvaltningen att det är väsentligt att god vattenstatus uppnås i sjöar och andra vattenförekomster. Förvaltningen är således positiv till åtgärder som främjar detta.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB beslutade att ställa sig bakom Stockholms Vatten och Avfall AB:s remissvar och att inte lämna något formellt uttalande.

Underremiss

Stockholm Vatten och Avfalls remissvar daterat den 24 juni 2020 har i huvudsak följande lydelse.

SVOA anser det vara positivt att vägen till att nå målet Ingen övergödning har utretts.

Ett av utredningens viktigaste förslag är att kommunerna tar fram lokala åtgärdsplaner för övergödningens relaterade insatser inom sina avrinningsområden. Stockholm stad tillsammans med SVOA har tidigt varit ute med att ta fram lokala åtgärdsprogram för att förbättra vattenkvaliteten och höja statusen i våra vatten. Utredningens förslag ligger därför i linje med det arbete som redan pågår i Stockholmsområdet, vilket är positivt.

Vikten av en lokal samordningsfunktion belyses också i utredningen. I Stockholm finns den funktionen hos stadens miljöförvaltning, vilket innebär att vattenarbetet och arbetet med framtagandet av de lokala åtgärdsprogrammen för god vattenstatus rör sig åt rätt håll. I detta arbete bidrar också SVOA till stor del. Utifrån de goda erfarenheterna av en tillfredställande samordningsfunktion bedöms det därför vara positivt om alla landets kommuner kan få möjlighet till en ökad koordination lokalt inom kommunen eller regionalt via länsstyrelser. SVOA anser att det också i detta syfte kan vara värdefullt om Havs- och vattenmyndigheten får i uppgift att tillhandahålla en central stödfunktion för lokalt åtgärdsarbete.

I utredningen diskuteras också behovet av en nationell plan i övergödningens frågan, vars syfte skulle vara att ge vägledning i svåra frågor där avvägningar behöver göras mellan intresset att nå målet Ingen övergödning och andra samhällsintressen. Om en sådan plan även kan fungera som ett vägledningsdokument för verksamhetsutövare vid planering, organis-

ring och utförande av näringsverksamhet och annan miljöpåverkande verksamhet, så anser SVOA att det kan vara positivt.

Utredningen pekar på att de källor som framför allt bidrar till övergödningen är jordbruk, avlopp via reningsverk, små avlopp, dagvatten, skogsbruk, industri, hästhållning och läckage via internbelastning. Utsläpp från flera av dessa, såsom reningsverk och stora lantbruk, regleras via tillstånd. För SVOA innebär det exempelvis att reningsverken kontinuerligt förbättras för att möta nya krav, vilket genom historien har synts tydligt i recipienten i form av minskad övergödande påverkan. Halterna av näringsämnen i det från SVOA utsläppta vattnet är i dag betydligt lägre än det var under exempelvis 1970-talet. Andra verksamheter spelar därför en relativt större roll idag för vattenkvaliteten i skärgården, vilken är mottagare av SVOA:s re-nade avloppsvatten.

För att bidra till fortsatt minskad påverkan från avloppsreningsverk är det dock positivt att Naturvårdsverket, som nämns i utredningen, kontinuerligt identifierar behov av ökad tillämpning och ändring av befintliga styrmedel för att förbättra förutsättningarna för att minska utsläppen av fosfor och kväve från avloppsreningsverk och avloppsledningsnät. Utredningen konstaterar dock att det kan vara hög tid att göra det möjligt för reningsverk att kompensera med andra åtgärder och på annan plats, då dessa åtgärder kan ge minst samma förbättring, men till lägre kostnad, vilket SVOA anser vara positivt.

I övrigt innehåller utredningen exempel på olika åtgärder som kan vidtas för att minska problemen med övergödning. Det rör bland annat ökning av åtgärdstakten av bristfälliga enskilda avlopp i särskilt känsliga områden, kretsloppsanpassning av gödsel användningen, ökning av arealen våtmarker med huvudsakligt syfte att öka näringsretentionen i landskapet, undantag från strandskydd och biotopskydd för våtmarker och dammar som har anlagts eller restaurerats med huvudsakligt syfte att minska näringsbelastningen på den lokala vattenmiljön, ändrade krav på tillstånd till vattenverksamhet för odlare av blå fånggröda, nya bestämmelser för hästhållare, och utvecklat stöd till upptag av näringsämnen från havet. Tillsammans kan dessa åtgärder bidra till minskad övergödning.